

Työsuojelu koulujen opetusohjelmissa – jäsenvaltioiden toimet Kertomuksen tiivistelmä ⁽¹⁾

Työsuojeluopetuksen aseman vahvistaminen kouluissa ja oppilaitoksissa edellyttää, että se virallistetaan opetussuunnitelmien vaatimuksissa. Kertomuksessa tarkastellaan sitä, miten jäsenvaltiot ovat sisällyttäneet työsuojelua ja riskejä käsittelevän opetuksen osaksi kansallisia opetusohjelmiaan.

Jäsenvaltiot ovat olleet **aktiivisia ja edistyneet huomattavasti** toimenpiteiden suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä perusasteen että keskiasteen koulutuksessa. Työsuojelua on sisällytetty opetussuunnitelmiin muun muassa seuraavien toimenpiteiden avulla:

- lakisääteiset vaatimukset
- vapaaehtoiset opetussuunnitelmat
- ohjeet ja resurssit lakisääteisten vaatimusten ja vapaaehtoisten opetussuunnitelmien tueksi
- viralliset suositukset
- kansallinen ohjeistus ja resurssit tapauksissa, joissa opetussuunnitelmia ei ole laadittu
- edistämiskampanjat edellä mainittujen tueksi
- turvallisuutta ja terveyttä kouluissa edistävät toimet.

Euroopan tason koulutusyhteistyö luo yhtenäisyyttä keskeisiin oppiaineisiin ja oppimistavoitteisiin eri jäsenvaltioiden kouluissa. Riskejä koskeva opetus ja työsuojelu eivät yleensä ole erillinen oppiaine, vaan nämä aiheet pyritään sisällyttämään sopivien aineiden oppimistavoitteisiin koulujen opetussuunnitelmissa. Näitä oppiaineita ovat esimerkiksi luonnontieteet, liikunta, terveystieteet ja kansalaistaito. Tämän vuoksi on tärkeää kehittää riskejä koskevaa opetusta ja työsuojelua varten oppimistavoitteita opetusohjelman keskeisiin oppiaineisiin ja eri ikäryhmille.

Kun työsuojelu ja riskejä koskeva opetus otetaan opetussuunnitelmaan, usein omaksutaan vahva **yhteistyökumppanuus** eri elinten, kuten työsuojeluviranomaisten, opetusministeriöiden ja opetusohjelmista vastaavien viranomaisten, välillä. Kun kansallisia opetussuunnitelmia muutetaan ja kehitetään, työsuojeluviranomaisilla on oltava mahdollisuus vaikuttaa kehitykseen esitysvaiheessa.

Jäsenvaltioissa on tuotettu monia **innovatiivisia työkaluja** opetuksen tueksi kansallisella tasolla ja alueitasolla. Hyödyllisimpiä ovat opetussuunnitelmaan liittyvät resurssit ja luokkoittaiset opetussuunnitelmat.

Joissakin jäsenvaltioissa, esimerkiksi Ruotsissa, käytetään **yhtenäisiä lähestymistapoja**, joissa riskejä koskeva opetus liitetään opettajille ja oppilaille turvalliseen oppimisympäristöön ja oppilaiden terveyteen koulussa. Eräillä hankkeilla tuetaan riskejä koskevaa opetusta kouluissa ja tarjotaan samalla kouluille tukea turvallisuuden parantamiseksi koulurakennuksissa. Oppilailla saattaa olla aktiivinen rooli koulun turvallisuusasioissa. Kouluissa voidaan esimerkiksi nimetä turvallisuusasioiden oppilasedustajia, mikä on lakisääteinen vaatimus joissakin jäsenvaltioissa, ja oppilaat voivat osallistua vaarojen tunnistamiseen kouluissa.

Opettajille on tarjolla joitakin erinomaisia resursseja, mutta **opettajien valmennukseen** on kiinnitetty paljon vähemmän huomiota. Opettajien tiedetään tarvitsevan koulutusta riskejä koskevaan opetukseen. Jos opettajilla ei ole tällaista koulutusta, riskejä koskeva opetus jää yhdeksi opetusohjelmassa olevaksi vaihtoehdoksi, jonka opetusta opettajat saattavat olla haluttomia kokeilemaan, vaikka hyviä resursseja olisi tarjolla. Tämän vuoksi opettajiksi valmistuneille tarvitaan koulutusohjelmia, ja työsuojelu ja riskejä koskeva opetus on otettava osaksi opettajankoulutusohjelmien opetussuunnitelmia tulevien opettajien kouluttamiseksi. Kaikkien koulutustasojen opettajat tarvitsevat tätä valmennusta.

Suurimpana haasteena on sisällyttää työsuojelu **yliopistokoulutukseen** ja siten tavoittaa esimerkiksi tulevat insinöörit, arkkitehdit, lääketieteen ammattilaiset, liike-elämän ammattilaiset ja johtajat. Työsuojelun sisällyttäminen yliopisto-opetukseen on vähiten kehittynyt alue useista syistä, joista yksi on yliopistojen muita koulutustasoja suurempi itsenäisyys. Tämän vuoksi toimet työsuojelun sisällyttämiseksi asiaankuuluviin koulutusohjelmiin, esimerkiksi insinööriopetukseen tai kauppatieteelliseen koulutukseen, ovat tilapäisiä, ja ne riippuvat usein yksittäisten yliopisto-opettajien tai ammatillisissa elimissä toimivien edustajien kiinnostuksesta. Yliopistojen opettajat on saatava vakuuttamaan tarpeesta sisällyttää työsuojelu opetukseen. Lisäksi he tarvitsevat asianmukaista materiaalia. Hyvistä toimintatavoista on kuitenkin esimerkkejä esimerkiksi insinööriopetuksen alueelta.

(1) OSH in the school curriculum: requirements and activities of the Member States, <http://osha.europa.eu/publications/reports/TE3008521ENC/view>

Esimerkkejä oppilaiden osaamisalueista niissä opetusohjelmaan kuuluvissa oppiaineissa, jotka liittyvät riskejä koskevaan opetukseen

Esimerkkejä henkilökohtaisesta ja sosiaalisesta osaamisesta:

- turvallisuuteen liittyvien taitojen hankkiminen ja osoittaminen
- vastuullisuus
- kyky pyytää apua
- neuvojen antamisen varmuuden kehittäminen
- hyödyttömien stereotyyppien käsittely ja paineiden kestäminen
- riskien tunnistaminen ja turvallisemman toimintatavan valinta.

Esimerkkejä terveyteen liittyvistä taidoista:

- ensiaputaidot
- terveellisen elämäntavan edistäminen.

Esimerkkejä kansalaisuuteen liittyvistä taidoista:

- sääntöjen merkityksen ymmärtäminen
- osallistuminen sääntöjen laatimiseen ja muuttamiseen
- paikallisten ja ajankohtaisten kysymysten tutkiminen ja niistä keskusteleminen
- yhteiskunnallisten ja moraalisten ongelmakohtien miettiminen
- osallistuminen päätöksentekoon.

Esimerkkejä työuraan liittyvästä oppimisesta:

- tapaamiset ja keskustelut erilaisissa työtehtävissä toimivien ja erilaista osaamista edustavien ihmisten kanssa
- omien taitojen ja saavutusten tunnistaminen
- keinojen miettiminen näiden taitojen kehittämiseksi.

Esimerkkejä riskejä koskevaan opetukseen liittyvistä taidoista esimerkiksi osana opetussuunnitelmaan kuuluvia käytännön aineita:

- tietämys vaaroista, riskeistä ja riskinhallinnasta
- vaarojen tunnistaminen, niiden aiheuttamien riskien arviointi ja toimet itseen ja muihin kohdistuvien riskien hallitsemiseksi
- tiedon hyödyntäminen välittömien ja kumulatiivisten riskien arvioinnissa
- oman ympäristön hallinta oman ja muiden terveyden ja turvallisuuden varmistamiseksi
- toteutettujen riskinhallinnan toimenpiteiden selittäminen.

- Hyödynnetään toiminnassa tutkimustietoa esimerkiksi siitä, mikä on todellinen tilanne, mitä voidaan realistisesti saavuttaa ja mikä toimii parhaiten.
- Luodaan tiiviit yhteistyösuhteet koulutusviranomaisten ja erityisesti opetussuunnitelmia laativien elinten kanssa.
- Havaitaan opetussuunnitelmaan sisältyvät mahdollisuudet ja pyritään vaikuttamaan opetussuunnitelmaan sen muutos- ja kehittämisvaiheissa.
- Laaditaan opetussuunnitelmaa sekä opetuksen linjaa ja menetelmiä koskevia ehdotuksia ja aloitteita, mukaan lukien riskejä koskevan opetuksen sisällyttäminen pakolliseen ja valinnaiseen opetussuunnitelmaan; tärkeimpiin sisällytettäviin alueisiin kuuluvat puitteet henkilökohtaiselle sekä terveyteen ja sosiaalisiin asioihin liittyvälle opetukselle ja kansalaistaidoille; riskejä koskeva opetus olisi sisällytettävä myös terveyttä edistävien koulujen opetukseen ("terveelliset koulut" -ohjelmat).
- Laaditaan lasten ja nuorten iän ja kykyjen mukaiset työsuojelun sekä riskejä koskevan opetuksen oppimistavoitteet osaksi sopivia opetussuunnitelman oppiaineita; oppimistavoitteissa keskitytään kehittämään riskien ymmärtämistä, esimerkiksi vaarojen tunnistamista ja riskinarviointia, sekä edistämään tietoon perustuvaa turvallisempaa käyttäytymistä.
- Kehitetään työsuojeluun / riskejä koskevaan opetukseen tarkoitettuja resursseja, jotka soveltuvat opetussuunnitelman eri oppiaineisiin ja eri ikäryhmille.
- Tarjotaan opettajille ja kouluttajille riskejä koskevan opetuksen ammatillista valmennusta; koulutusta tarvitsevat kaikkien koulutustasojen opettajat sekä osana ammatillista kehitystään opettajan työssä toimiessaan että opettajankoulutusohjelmissa; otetaan huomioon myös muiden opetukseen liittyvien tahojen, kuten koulujen hallintoon osallistuvien henkilöiden ja vanhempien, tarpeet.
- Kehitetään koulun tasolla työsuojelupätevyys, joka voidaan sovittaa osaksi koulun pätevyysjärjestelmää.
- Kehitetään kumppanuussuhteita tärkeimpien riskejä koskevan opetuksen tukijoiden kanssa ja pyritään siten saavuttamaan yhtenäinen lähestymistapa ja välttämään päällekkäisyydet.
- Toteutetaan hankkeita ja valvotaan ja seurataan edistymistä.
- Vaihetaan kokemuksia ja verkostoidutaan.
- Sisällytetään riskejä koskeva oppiminen koko koulun kattavaan turvallisuuteen ja riskeihin liittyvään lähestymistapaan; lähestymistavassa olisi otettava huomioon sekä turvallinen oppimisympäristö oppilaille että koulun henkilökunnan terveys ja turvallisuus; tämä puolestaan otetaan huomioon "terveelliset koulut" -hankkeissa.

Lisätietoja

Työsuojelun sisällyttäminen opetukseen: http://osha.europa.eu/fi/priority_groups/young_people/index_html

Vapaassa käytössä oleva suomalainen työturvallisuuden verkkokurssi: <http://turva50.me.tut.fi/>

Tekijöitä, joiden avulla työsuojelu voidaan sisällyttää onnistuneesti opetussuunnitelmiin:

- Sitoudutaan selkeästi ja tarjotaan riittävät resurssit.
- Asetetaan tavoitteet työsuojelun sisällyttämiseksi koulutukseen kansallisessa työsuojelustrategiassa.

Euroopan työterveys- ja työturvallisuusvirasto

Gran Vía, 33, E-48009 Bilbao

P. (+ 34) 94 479 43 60, f. (+ 34) 94 479 43 83

Sähköposti: information@osha.europa.eu

